

позначалося на змісті й формі викладу його лекцій: вони були завжди яскраві, емоційно забарвлені, естетично завершені, дивували енциклопедичною освіченістю лектора.

18 червня 1992 року А.В.Домбровський пішов з життя, залишивши величезну наукову й педагогічну спадщину.

Студенти з великою зацікавленістю сприймають відомості про те, що кафедра хімії рідного вузу за участю Інституту біоорганічної хімії та нафтохімії НАН України, Інституту органічної хімії НАН України, Чернівецького національного університету у 2002 р. з успіхом провела Українську конференцію з актуальних питань органічної та елементоорганічної хімії, присвячену 90-річчю від дня народження професора А.В.Домбровського (1912-2002).

Саме на цій конференції з метою увічнення його пам'яті було започатковано «Домбровські хімічні читання» – Всеукраїнські конференції, які відбуваються постійно на базі одного з ВНЗ України. Такі конференції вже відбулися у Черкаському (2003), Чернівецькому (2005 р.) національних університетах, Тернопільському національному педагогічному університеті (2007), Львівському національному університеті (2010). У Всеукраїнська конференція «Домбровські хімічні читання» як Ювілейна, що присвячена 100-річчю від дня народження визначного хіміка-органіка і талановитого педагога, відбудеться у Ніжинському державному університеті.

Усе викладене нами, як засвідчує наше дослідження, значно збагачує зміст методики навчання хімії як навчальної дисципліни, активізує процес формування й розвитку професійної значущих знань, умінь і навичок майбутніх фахівців, їх педагогічного мислення, інтересу до обраної професії.

Література

1. Домбровський А.В. Органічна хімія: [навчальний посібник для студентів природничих та природничо-географічних факультетів педагогічних інститутів. / А.В.Домбровський, В.Н.Найдан. – К.: Вища школа, 1992. – 503 с.
2. Домбровський А.В. Хімія 10: Органічна хімія: [пробн. підручник для 10 кл. серед. шк.] /А.В.Домбровський, Н.І.Лукашова, С.М.Лукашов. – К.: Освіта, 1995. – 144 с.
3. Домбровський А.В. Хімія 10-11: Органічна хімія: [підруч. для 10-11 кл. серед. загальноосвіт. шк.] /А.В.Домбровський, Н.І.Лукашова, С.М.Лукашов. – К.: Освіта, 1998. – 192 с.
4. Толочко А.Ф. Спогади про хімічний факультет Чернівецького державного університету (1956-2002 років). – Чернівці: Рута, 2004. – 240 с.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ ВИКЛАДАННЯ ПРИРОДНИХ ДИСЦИПЛІН

Малаканова Л.В., Сорокіна Г.Ю. (м. Полтава, Україна)

У педагогічних інформаційних джерелах неоднозначно тлумачаться поняття „навчання“, „навчальний процес“, „процес навчання“, „дидактика“, тому є сенс визначитися в їх розумінні. Перш за все з'ясуємо поняття „дидактика“: дидактика – галузь науки (педагогіки), яка досліджує закони і закономірності освіти та навчання – розробляє теорію освіти та навчання.

Навчання, в свою чергу, – це процес, що має двосторонній характер, який виявляється в особливостях викладання та учіння [1]. Відповідно, ми вважаємо, що некоректно говорити „процес навчання“ (тавтологія), і визначаємо навчання як цілеспрямовану рефлексивну взаємодію вчителя з учнями у викладанні й учінні, що спрямована на повне оволодіння знаннями, гармонійний духовний розвиток і самореалізацію кожного.

Розглядаючи особистісно орієнтовану освіту як самопізнання, пізнання зовнішнього світу та вироблення власного ставлення до себе та до довкілля, ми можемо презентувати наступну модель освіти:

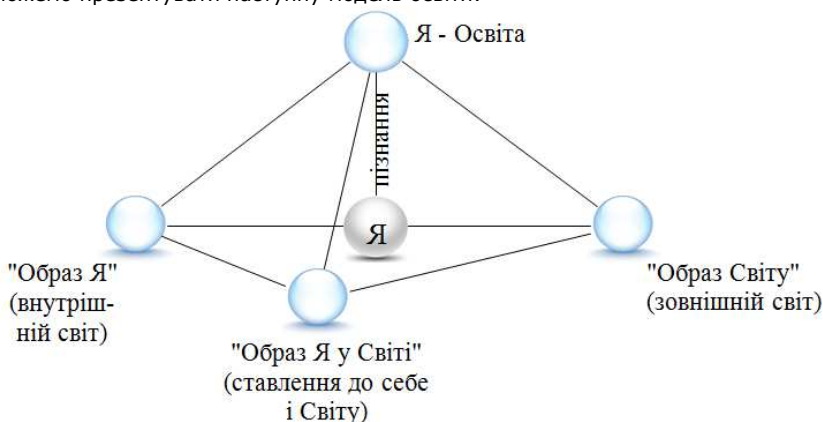
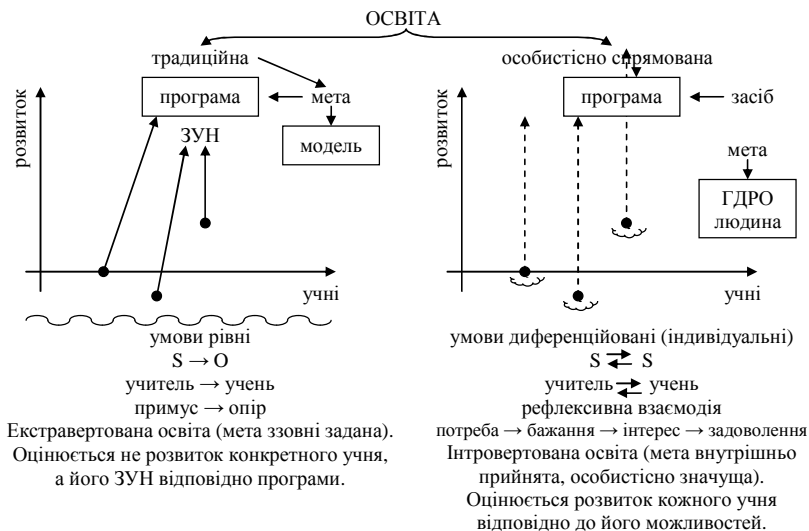

Рис. 1. Модель сучасної освіти.

Відповідно, освіта здійснюється за допомогою навчання, отже воно повинно враховувати її специфіку. Згідно з теорією А.Виготського навчання повинно випереджати розвиток дитини. Він стверджував, що пізнавальний розвиток дітей відбувається тоді, коли вони залучені в діяльність, яка дещо перевищує їхню компетентність, і потребують допомоги від учителя чи більш досвідчених учнів. Існує причинно-наслідковий взаємозв'язок і взаємозумовленість навчання і розвитку: навчання спирається на досягнутий рівень розвитку і сприяє подальшому розвитку дитини, її переходу на якісно вищий рівень. Проте розвиток залежить від змісту і організації навчання. Спробуємо продемонструвати це графічно:

У сучасній дидактиці різко критикується традиційна пояснювально-ілюстративна модель навчання, яка зводиться до відношення «вчитель-учень»

як «передавач-приймач», не враховуючи психічних механізмів пізнавальної діяльності учня. Учень оволодіває знаннями лише внаслідок активних дій. Саме тому необхідна активність обох учасників процесу, їхня рефлексивна взаємодія. Отже викладання полягає в створенні сприятливих умов для пізнавальної діяльності учня, а саме: учитель організовує діяльність учня, мотивує її, спрямовує; повідомляє нову інформацію; демонструє прийоми та способи дій, залучає до оволодіння ними; допомагає, коригує, координує, контролює, оцінює дії; надає необхідні засоби та поради щодо їхнього використання.

Учіння – це власна пізнавальна діяльність учня, що спрямована на повне оволодіння знаннями та вимагає пізнавальної активності. Відповідно – навчання доцільно визначати, як рефлексивне управління навчальною та практичною діяльністю учня, внаслідок якої він оволодіває знаннями, духовно гармонійно розвиваючись при цьому. Необхідно також пам'ятати, що рушійною силою навчання є протиріччя (внутрішнє) між знаннями, вміннями та навичками необхідними для вирішення поставлених завдань (бажаним рівнем розвитку особистості) та тим рівнем знань, умінь і навичок учня, який у нього є на даний момент (існуючий рівень розвитку особистості). Проте це протиріччя перетворюється на рушійну силу навчання лише за умови його відповідності (посильності) пізнавальним можливостям учня. Саме тому важливим завданням учителя є виявлення, створення та використання протиріччя для мотивації та активізації пізнавальної діяльності учня.

Спираючись на науково-педагогічну інтерпретацію взаємодії вчителя з учнями, виокремимо принципи (правила) рефлексивної взаємодії [2]: «Тиша» – проєкція найкращих умов для мисленнєвої діяльності кожного; «Красу творю, а не руйную» – проєкція гігієни та естетики навчально-виховного процесу та простору життєдіяльності (після мене ще краще, ніж було до мене); «Поліфонія» – проєкція надання свободи висловлювання кожним своєї думки (коли один говорить, інші уважно слухають); «Робота в колі» – проєкція уваги всіх до кожного, кожного до всіх (подолання фізичного, психічного, соціального, гностичного бар'єрів), (принцип «круглого столу») – нема останніх парт; «Толерантність» – проєкція поваги та терплячості до індивідуальних особливостей і своєрідності особистості кожного (нема безглуздих суджень і вчинків); «Хочу, можу і творю» – проєкція ціннісного ставлення до праці та здібностей кожного, оволодіння знаннями, багатьма вміннями та способами діяльності, що дозволяють кожному легко і радісно виконувати будь-яку складну справу (дію) = красиво і легко, а тому творчо і успішно; «Співробітництво» – проєкція етичного осмислення ролі всіх учасників взаємодії в успіху кожного = допоможи мені зробити це самому; «Голова хоче відпочити» – проєкція ситуації стомлення учня і організації короткочасних моментів відпочинку = найкращий відпочинок – це зміна виду діяльності; (голова хоче прогулянки); «Турбота» – проєкція піклування про стан спільної справи та успіхи кожного в ній = створення ситуації успіху; «Щастя взаємодії» – проєкція філософського твердження про цінність мисленнєвої діяльності людини, що здатна пізнавати та осмислювати життя, усвідомлювати своє призначення в ньому, а, відповідно, розвиваючи собою самосвідомість, будувати себе і своє життя за Законами Краси та Гармонії = вчитися жити в гармонії із собою, природою, суспільством і Космосом.

Отже, навчальний процес, спрямований на гармонійний духовний розвиток кожного, є одним із основних об'єктів управлінської діяльності. Він являє собою специфічну (своєрідну) систему, яка характеризує життєдіяльність людини.

Література

1. Соловей М.І., Спіцин Є.С., Кудіна В.В. Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя в кредитно-модульній системі організації навчання: Навчальний посібник. – К.: Ленвіт, 2008. – С. 38.

2. Щуркова Н.Е. Прикладная педагогика воспитания: Учебное пособие. – СПб: Питер, 2005. – 366с.

ПОЛТАВСЬКИЙ КООПЕРАТИВНИЙ ТЕХНІКУМ НА РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

Медяник В.В. (м. Полтава, Україна)

Сфера освіти являє собою інтерес для кожного громадянина України і Національна доктрина розвитку освіти розглядає освіту як стратегічну основу розвитку особистості, суспільства, нації та держави.

Процеси формування ринкового середовища в Україні обумовлюють постійне загострення конкуренції, яка охоплює не тільки виробничу, але й інші сфери, зокрема, освітню. Ситуація на вітчизняному ринку освітніх послуг з кожним роком стає все більш напруженою. Основними причинами цього є, по-перше, жорсткий відбір освітніх закладів, які прагнуть працювати на ринку. Окрім цього, необхідно зазначити, що на ринок починає виходити все більше ВНЗ, які функціонують на комерційних засадах. Завдяки своїй мобільності, розвиненій матеріально-технічній базі і, деякою мірою, більш гнучкій ціновій політиці вони забезпечують поступове збільшення своєї частки на ринку освітніх послуг. По-друге, скорочення бюджетного фінансування вищої освіти вимагає від ВНЗ постійного пошуку інших джерел залучення фінансових ресурсів для свого стабільного розвитку [1].

Сучасний етап модернізації вищої освіти є важливим ланцюгом соціальної політики України і характеризується процесом зміни освітніх парадигм. Динаміка основних індикаторів вищої освіти засвідчує, що у державі продовжується процес формування національної системи освіти. І цьому процесу сприяє удосконалення нормативно-правової бази з позиції її відповідності сучасним вимогам. З прийняттям Закону України «Про вищу освіту», Національної доктрини розвитку освіти визначено основні правові засади демократичного функціонування і розвитку галузі. Їх реалізація на всіх рівнях вимагає системних послідовних дій, досить радикальних змін у структурі, змісті, економіці.

Для забезпечення ефективної і стабільної роботи, вищі начальні заклади повинні постійно і безперервно проводити моніторинг ринку освітніх послуг та оцінювати свої позиції на даному ринку. Лише за умов повного моніторингу та визначення своїх позицій на ринку освітніх послуг керівництво вищого навчального закладу буде мати можливість приймати рішення щодо подальших дій з формування конкурентних переваг та забезпечення конкурентоспроможності ВНЗ.

Аналіз ринку освітніх послуг України показав, що він перебуває у постійному русі, і за останні роки відмічається значна кількість змін. Основний вплив на ринок освітніх послуг здійснює демографічна ситуація у країні. За останні десять років кількість населення України зменшилося з 50,9 до 45,8 мільйонів чоловік. Загальне скорочення населення відбулось виключно за рахунок природного скорочення – 261,1 тис. осіб, яке дещо гальмувалось міграційним приростом населення – 13,2 тис. осіб. Даний факт говорить і про те, що у найближчі роки відбудеться значне зменшення кількості випускників шкіл.

Аналізуючи кількість випускників загальноосвітніх навчальних закладів можна відмітити пік росту у 2003 році – 486,5 тис. осіб, після чого знову починається зменшення, і на даний час їх кількість становить 452,4 тис. осіб. Даний факт обумовлений зростанням дітонародження до 1986 року. Трагедія Чорнобильської АЕС негативно вплинула на процес дітонародження, що пояснює зменшення кількості випускників шкіл. Відповідно до змін кількості населення та випускників шкіл, змінюється і кількість закладів вищої освіти.